

Valtioneuvosto
Työ- ja elinkeinoministeriö

ESITYS

ETELÄ-POHJANMAAN, KESKI-SUOMEN, PIRKANMAAN JA SATAKUNNAN ESITYS UUDEN OHJELMAKAUDEN II-TUKIALUEIKSI

Turpeen energiakäytön nopea väheneminen aiheuttaa vakavan rakennemuutoksen useille jo ennestään heikommassa asemassa oleville seutukunnille ja kunnille ja heikentää merkittävästi niiden taloutta. Näillä alueilla on tarve korkeammalle pk-yrityksille myönnettävälle tuelle sekä mahdollisuudelle tukea myös suuria yrityksiä.

Turvetuotannon parissa toimivien yritysten toiminnan uudelleen suuntaaminen tulee vaatimaan merkittäviä investointeja ja tki-toiminnan panostuksia. Kyseisille alueille kohdistuu myös muita haasteita ja menetyksiä.

Suomessa alueiden välillä on eroja siinä, millaisia mahdollisuuksia ne tarjoavat yritystoiminnalle. Valtioneuvosto voi nimetä heikommin kehittyneitä alueita tukialueiksi. Tukialueeksi on mahdollista nimetä myös vakavan rakennemuutoksen kohteena olevia alueita. Tukialueilla yritysten investointeihin myönnettävän avustuksen taso voi olla korkeampi kuin muualla maassa.

Euroopan unioni on perustanut ohjelmakaudelle 2021–2027 oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (Just Transition Fund, JTF). Rahaston tarkoituksena on tukea niitä alueita ja toimialoja, joihin hiilineutraaliin yhteiskuntaan siirtyminen eniten vaikuttaa. Komissio on esittänyt Suomelle, että rahaston toimet keskitettäisiin turpeen käytöstä luopumiseen. Rahastoa koskevien investointiohjeiden mukaan ensisijaisesti priorisoitaviin investointitarpeisiin kuuluvat mm. paikallisen talouden monipuolistaminen ja sen varmistaminen, että työntekijöillä, joihin siirtymä vaikuttaa, on tarvittavaa osaamista, sekä turvetuotannosta vapautuvien alueiden kasvihuonekaasuvaikutuksen minimoiminen.

Yleisen kehityksen vahvistamiseksi sekä kehittämisresurssien riittävän vaikuttavuuden ja oikeudenmukaisen siirtymän tavoitteiden toteutumiseksi Etelä-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Pirkanmaan ja Satakunnan maakunnat esittävät, että Valtioneuvosto nimeäisi seuraavat seutukunnat ja kunnat II-tukialueiksi alkavalla uudella ohjelmakaudella:

Joutsan seutukunta
Jämsän kaupunki / seutukunta
Järviseudun seutukunta
Keuruun seutukunta
Konneveden kunta
Kuusiokuntien seutukunta
Luoteis-Pirkanmaan seutukunta
Merikarvian kunta
Pohjois-Satakunnan seutukunta
Pomarkun kunta
Punkalaitumen kunta
Saarijärven-Viitasaaren seutukunta
Suupohjan seutukunta
Virtain kaupunki

Yllä lueteltujen alueiden yhteenlaskettu väestömäärä 31.12.2020 oli 175.629 asukasta (vrt. komission ennalta määrittelemättömien c-alueiden väestöpeittorajoitus max. 181.000 asukasta).

Tarkemmat perustelut esitykselle ovat oheisessa liitteessä.

18.5.2021

Asko Peltola
Etelä-Pohjanmaan maakuntajohtaja

Pekka Hokkanen
Keski-Suomen vt. maakuntajohtaja

Esa Halme
Pirkanmaan maakuntajohtaja

Asko Aro-Heinilä
Satakunnan maakuntajohtaja

ETELÄ-POHJANMAAN, KESKI-SUOMEN, PIRKANMAAN JA SATAKUNNAN ESITYS UUDEN OHJELMAKAUDEN II-TUKIALUEIKSI / LIITE

Tarkemmat perustelut esitykselle II-tukialueiksi

II-tukialueiksi esitetään:

- Joutsan seutukunta (4 996 as.)
- Jämsän kaupunki / seutukunta (19 887 as.)
- Järviseudun seutukunta (19 543 as.)
- Keuruun seutukunta (11 044 as.)
- Konneveden kunta (2 493 as.)
- Kuusikuntien seutukunta (20 388 as.)
- Luoteis-Pirkanmaan seutukunta (15 040 as.)
- Merikarvian kunta (3 066 as.)
- Pohjois-Satakunnan seutukunta (18 172 as.)
- Pomarkun kunta (2 063 as.)
- Punkalaitumen kunta (2 785 as.)
- Saarijärven-Viitasaaren seutukunta (28 409 as.)
- Suupohjan seutukunta (21 133 as.)
- Virtain kaupunki (6510 as.)

Esitettyjen alueiden yleistä kehitystä ja tilaa kuvaavia lukuja:

Seutukunnat (9, ml. Jämsä)

- **Väestötiheys** (2020) oli 4,5-12,7 as/km², mediaanin ollessa **7,8 as/km²** (koko maa 18,2 as/km²)
- 65 v täyttäneiden osuus (2020) oli 30,3-39,5%, mediaanin ollessa 31,6% (koko maa 22,7%)
- Väestönkasvu v. 2000-2020 oli -16,4 ja -23,6 % välillä, mediaanin ollessa -19,8% (koko maa +6,8%)
- **Työttömyysaste** (2020) oli 9,3-15,0 %, mediaanin ollessa **12,7%** (koko maa 13%)
- **BKT/capita €** (2018) oli 26.610€-36.641€, mediaanin ollessa **29.348 €** (koko maa 42.365€)
- T&K menot per capita (2019) olivat 16-89 €, mediaanin ollessa 52 € (koko maa 1.215€)

Kunnat (5)

- **Väestötiheys** (2020) oli **5,1-7,7 as/km²**
- 65 v täyttäneiden osuus (2020) oli 31,8-37,6%
- Väestönkasvu v. 2000-2020 oli -19,4 - -25,6%
- **Työttömyysaste** (2020) oli **9,4-13,3%**

Vakava rakennemuutos: Turvetuotannon välittömät ja välilliset vaikutukset

Turvetuotannon lopettamisesta suurimmat negatiiviset työllisyysvaikutukset kohdentuvat Etelä- ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntiin. Seuraavaksi eniten henkilötyövuosia häviää Satakunnassa, Keski-Suomessa ja Lapissa. (Sitra: Turpeen noston välitön, välillinen ja tulovaikutus työllisyyteen maakunnittain Suomessa vuonna 2015).

Tilastokeskuksen yritysrekisterin toimialaluokitus ei aina huomioi kaikkea alaan liittyvää toimintaa. Kun välittömästi turvetuotannossa toimivien yritysten (toimipaikkojen) lisäksi huomioidaan myös pienet, sivutoimenaan turvetta nostavat maatalousyritykset sekä välillisten vaikutusten kautta mukana olevat yritykset, nousee turvetuotantoon liittyvien toimipaikkojen määrä huomattavasti.

Turvetuotannon vähenemisen taloudelliset vaikutukset kohdistuvat turpeen tuotannon parissa toimiviin yrityksiin sekä toimialaan kytkeytyviin muihin yrityksiin kuten kuljetukseen, koneiden huoltoon sekä kone- ja laitevalmistukseen kytkeytyviin yrityksiin. Lisäksi vaikutukset ovat merkittävät energiantuotannossa turvetta käyttävien sekä myös kasvu- ja ympäristöturvetta tuottavien toimijoiden toimintaan ja kannattavuuteen. Tällä voi taas olla merkittäviä haittavaikutuksia kotieläintalouteen sekä kasvihuonetuotantoon ja huoltovarmuuteen. (Lähde: Turvedialogien yhteenveto 2020).

Turvetuotanto alana on tarjonnut työllistymisen mahdollisuuden myös monelle vähän koulutusta tai työkokemusta omaavalle, joille työn saaminen 2020-luvun tietoyhteiskunnassa on muutoin vaikeaa. Uusia työtilaisuuksia turvealan toimijoille etsittäessä haastavaa on, että turvetuotanto tapahtuu maaseudulla, jossa mahdollisuudet vaihtoehtoisille elinkeinoille ja uudelleen kouluttautumiseen ovat rajalliset. Erityisiä riskiryhmiä ovat ikääntyneet ja vähän kouluttautuneet yrittäjät, joiden muutosjoustavuus on puutteellinen. Myös maaseudun nuorille turvetuotantoala on usein tarjonnut ensiaskeleen työmarkkinoihin kiinni pääsemiseksi ja työkokemuksen kartuttamiseksi. Alan työpaikkojen vähenemisellä on sosiaalisia vaikutuksia myös tältä osin.

Alueiden erityispiirteitä ja -perusteluja:

Jämsän, Saarijärvi-Viitasaaren, Joutsan ja Keuruun seutukunnat, sekä Konneveden kunta

- Esitettyjen Keski-Suomen alueiden pääsy yritystukien II-alueeksi on perusteltua sekä turvetuotannon alasajon että vakavan rakennemuutoksen takia. Alueiden jo ennestään korkea työttömyys uhkaa nousta ja alueen yritysten tuottama arvonlisä entisestään laskea.
- Jämsä on perusteltua nostaa II-tukialueeksi vakavan rakennemuutoksen takia. Seutu menettää ison osan arvonlisästään ja uhkana on kasvava työttömyys. Ilman yritystukihankkeita on vaikea vahvistaa liiketoimintaa ja päästä kasvun uralle.
- Saarijärven-Viitasaaren seudun pysyminen EU-liittymissopimuksen mukaisena harvaan asuttuna yritystukien II-alueena on olennaista. Turvetoimialalla on myös suuri merkitys seudulla. PTT:n laskelmien (Turvetoimialan aluetalousvaikutukset, 2021) mukaan turvetoimialan osuus on suurimpien joukossa Saarijärven-Viitasaaren seudulla, kun se suhteutetaan seutukunnan kaikkien yritysten brutto- ja jalostusarvoon sekä henkilöstömäärään.
- Turpeen energiakäytön nopea väheneminen heikentää Joutsan ja Keuruun seutukuntien sekä Konneveden kunnan alueiden taloutta niin, että siitä koituvien vaikutusten perusteella ne tulisi sisällyttää II-alueeksi.

Järviseudun, Kuusiokuntien ja Suupohjan seutukunnat

- Voimakkaassa rakennemuutoksessa olevan alkutuotannon osuus Järviseudun työpaikoista oli vuoden 2018 lopulla Suomen seutukunnista 9. korkein eli 13,8 % (koko maa 2,7 %).

- Lapsiperheiden keskimääräinen henkilöluku (4,26) oli Järvisseudulla Länsi-Suomen seutukunnista suurin vuoden 2019 lopulla (koko maassa keskimäärin 3,73)
- Järvisseudun BKT asukasta kohti vuonna 2018 (käyvin hinnoin) kuului 70 seutukunnastamme heikoimman kymmenyksen joukkoon ja oli Etelä-Pohjanmaan seutukunnista pienin (BKT oli 26 610 €/asukas eli hieman alle 63 % koko maan tasosta)
- Kuusiokunnissa seutukuntiemme pienimpiin kuuluvat TKI-toiminnan resurssit (tutkimushenkilöstö 14 henkeä ja TKI-menot 0,4 miljoonaa euroa v. 2019) hankaloittavat uuden tutkimus- ja kehitystoiminnan saamista alueelle
- Korkea riippuvuus kaupan alan työpaikoista on riski alueen elinkeinoelämälle. Kaupan alan työpaikkaosuus oli vuonna 2018 maamme seutukunnista korkein Kuusiokunnissa (14,3%) ja neljänneksi korkein Suupohjan seutukunnassa (12,5 %).
- Esimerkiksi sahateollisuudessa vientimarkkinat vetävät tällä hetkellä hyvin, mutta investointeja tarvitsevilla itsenäisillä sahoilla on ongelmia saada liikepankkien rahoitusta. Nykyiset rahoitusinstrumentit tulee saada nykyistä paremmin palvelemaan kaikenkokoisia pk-yrityksiä ja sahoja myös läntisessä Suomessa. Tällöin toimiala pystyisi hyödyntämään EU-alueen puurakentamisen nostetta ja rakentamaan vientimahdollisuutensa aiempaa puhtaamman tuotantoteknologian varaan.

Luoteis-Pirkanmaa, Virrat ja Punkalaidun

- Luoteis-Pirkanmaan, Virtain ja Punkalaitumen alueilla väestönkasvun nopea hiipuminen, ikääntyneen väestön lisääntyminen harvaan asutuilla seuduilla, BKT/capita ja TKI-menojen pieni osuus kertovat alueen elinvoiman ehtymisestä.
- Alueiden erityispiirteenä on energiaturvealan raju rakennemuutos. Ala työllistää ympärivuotisesti suoraan ja välillisesti n. 180 henkeä sekä kausityönä n. 300 henkeä lisää. Turveteollisuus on lisäksi hyvin läheisessä yhteydessä koneistamiseen / korjaamiseen ja metalliteollisuuteen. Alat ovat merkittäviä työllistäjiä alueilla. Esimerkiksi Parkanosssa ja Kihniössä turvetoimijoille työtä tekevien urakoitsijoiden, kuljetusliikkeiden, laiteteollisuuden ja huollon liikevaihto turpeen osalta on vuodessa noin 15 miljoonaa euroa. Jokaisesta tuotetusta turvekuutiosta jää lähialueelle laskennallisesti 8 €/m³.
- Elinkeinollinen uudelleensuuntautuminen on tarkoituksenmukaista kytkeä turvetuotantoalueiden vahvasti edustettujen metalli ja -koneteollisuuden sekä saha- ja muun mekaanisen puunjalostusteollisuuden sivutuotevirtojen mahdollisuuksiin ja kehittämiseen.

Pohjois-Satakunta, Merikarvia ja Pomarkku

- Pohjois-Satakunnan seutukunnan väkiluku on pudonnut voimakkaasti, vuosina 1993-2020 lähes neljänneksen.
- Pohjois-Satakunnan seutukunnan BKT per capita laski vuonna 2018, BKT itsessään supistui 4,8 % (koko maa +3,4 %). Sijaluku 70 seutukunnan joukossa putosi kymmenen pykälää.
- Pohjois-Satakunnan t&k-toiminnan menotaso oli vain 16 € per capita vuonna 2019, mikä oli Suomen seutukuntien matalin arvo.
- Pohjois-Satakunnan seutukunnan lisäksi II-tukialueeksi esitetään Merikarvian ja Pomarkun kuntia, joiden alueella on useita satoja hehtaareja turvesoita, ja jotka kuuluvat Pohjois-Satakunnan kanssa samaan Porin pohjoispuoliseen työssäkäyntialueeseen.

- Turvetuotantoalan arvioidaan työllistävän Pohjois-Satakunnan seutukunnassa sekä Pomarkun ja Merikarvian kunnissa yhteensä vähintään noin 200 henkilötyövuotta. Tällä alueella turvetuotannon noin 200 henkilön kokonaistyöllisyys muodostaa noin viisi prosenttia alueen yritysten työpaikoista.
- Liikevaihtoa turvetuotantoala synnyttää pohjoisen Satakunnan alueelle arviolta runsaan 20 miljoonan euron verran otettaessa huomioon myös välilliset vaikutukset (mm. kuljetukset, konehuollot sekä kone- ja laitevalmistus). Osuus on noin 2,2 % seutukunnan liikevaihdosta.